

## Трансфер сучасних знань як чинник забезпечення високої якості підготовки кадрів з вищою освітою в умовах формування інноваційної моделі економіки

У статті розглядається сутність трансферу сучасних знань. Охарактеризовані особливості трансферу освітньо-професійних знань. Визначено основні напрями формування сучасного механізму трансферу освітньо-професійних знань у сфері вищої освіти.

**трансфер знань, трансфер освітньо-професійних знань, освітні інновації, навчальний процес, система вищої освіти, інноваційна модель економіки, освітні послуги**

На початку ХХІ століття, за умов коли розвинені країни світу вступили до постіндустріальної, інформаційної епохи, світ стає все більш розділений вже не ідеологічно, а передусім, технологічно, і це вимагає цілком нового, інноваційного підходу до питання розвитку держави. Країни, що не встигають за розвитком глобальних технологій, нездатні утримувати свої життєві стандарти навіть на існуючому рівні, не говорячи про його підвищення.

Ось чому, подальший соціально-економічний розвиток України залежить у значному ступені від ефективності функціонування системи вищої освіти, яка створює конкретні умови і можливості для формування висококваліфікованих кадрів, а відтак, інноваційного розвитку економіки держави.

Дослідженню інноваційних аспектів розвитку вищої освіти приділяли увагу у своїх працях В. Антонюк, Л. Антошкіна, І. Бондар, Л. Лісогор, А. Колот, І. Манцуров, Л. Семів, О. Сологуб та інші.

У той же час, теоретичні та методологічні засади інноваційного розвитку вищої освіти вимагають свого подальшого дослідження з метою формування механізму регулярного трансферу наукових та прикладних сучасних знань у сферу вищої освіти, що дозволить забезпечити високий якісний рівень підготовки кадрів у відповідності до потреб інноваційної моделі економіки.

У зв'язку з цим, метою даної статті є визначення основних напрямів упровадження інноваційних підходів у сфері вищої освіти у контексті забезпечення інтенсифікації процесу трансферу сучасних знань у навчальний процес.

За умов становлення інноваційної моделі розвитку національної економіки особливе місце має займати питання інформаційного забезпечення процесу підготовки кадрів у сфері вищої освіти. Саме тому основою сучасного інноваційного навчального процесу та розвитку, зокрема, вищої освіти має стати формування механізму перманентного трансферу нових знань у навчальний процес у сферу вищої освіти, зокрема, на регіональному рівні.

У зв'язку з цим існує необхідність формування інноваційного механізму не лише трансферу технологій, що властиво для технократичної парадигми розвитку економіки, а трансферу знань загалом.

Саме „трансфер знань” є за цих умов більш ємним поняттям, яке включає як безпосередньо цілеспрямовану передачу технологій, так і нових знань [3].

Особливістю сучасного трактування трансферу знань в умовах поширення гуманістичної парадигми є те, що необхідно виокремлювати як традиційний трансфер технологічних знань із сфер науки та вищої освіти у виробництво, так і, навпаки, перенесення нових наукових та прикладних (практичних) знань у сферу вищої освіти, або трансфер освітньо-професійних знань. Окрім матеріалізації наукових (фундаментальних та прикладних), інженерних, організаційно-економічних тощо знань у нових інтелектуальних продуктах, поступово відбувається також їх трансформація в освітньо-професійні знання (рис. 1).

Таким чином, в умовах формування інноваційної моделі економіки якість освітніх послуг, окрім стану матеріально-технічного забезпечення та якісного рівня професорсько-викладацького складу, значною мірою буде визначатися саме якістю їхнього інформаційного наповнення та швидкістю процесу трансферу освітньо-професійних знань (тобто терміном передачі сучасних наукових та інженерних знань до сфери вищої освіти).

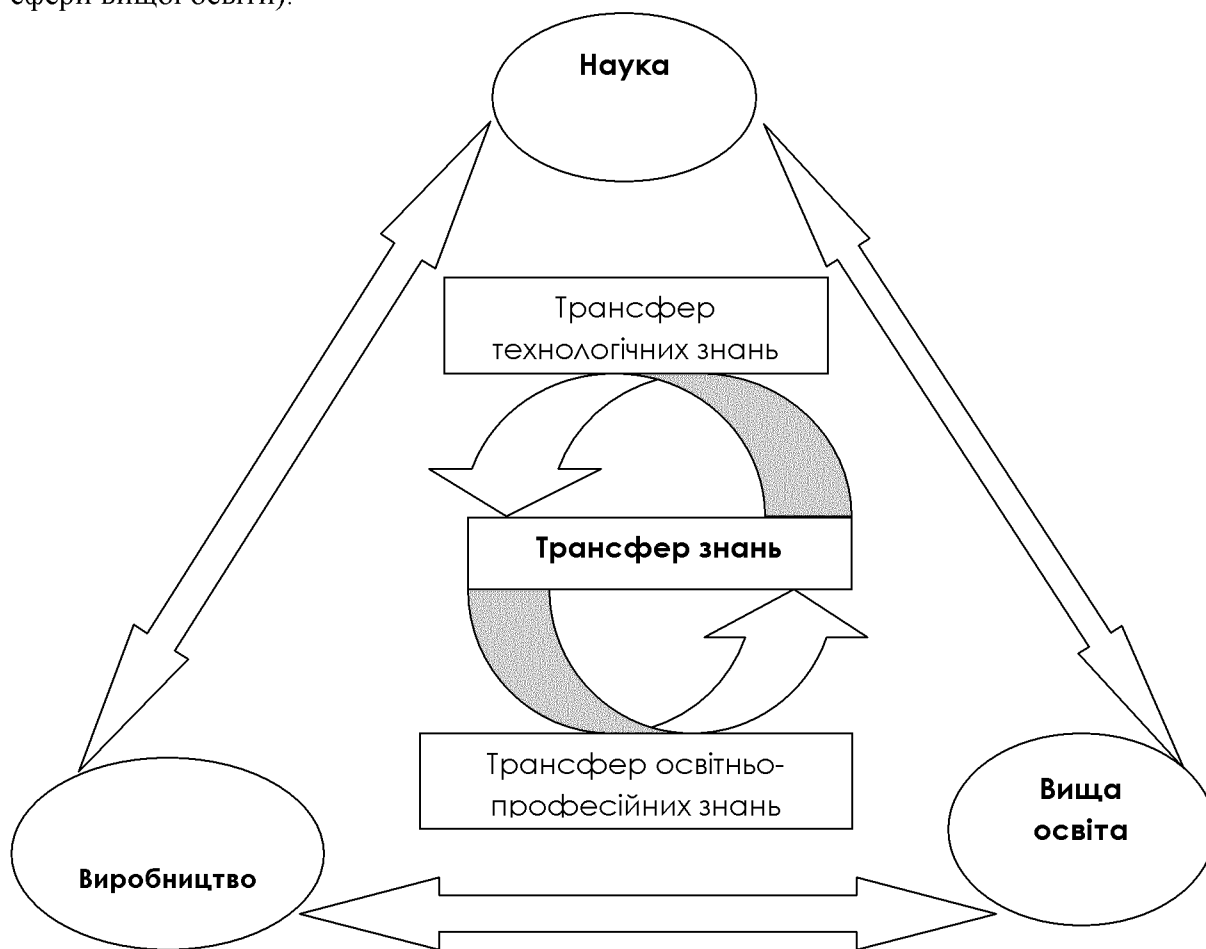


Рисунок 1 - Схема трансферу знань

Джерело: складено автором

Окрім матеріалізації наукових (фундаментальних та прикладних) інженерних, організаційно-економічних та інших знань в нових інтелектуальних продуктах поступово відбувається також їх трансформація в освітньо-професійні знання. Саме якість цих знань і впливає на процес формування професіонального потенціалу, зокрема у сфері вищої освіти.

Освітньо-професійні знання, на відміну від попередніх, мають бути опрацьовані, систематизовані та підготовлені (адаптовані) для сприйняття відповідною категорією споживачів (студенти, науковці, викладачі, інженери, управлінці тощо) з метою їхнього подальшого використання як теоретичного матеріалу для можливості засвоєння інших знань, так і для практичного використання у поточній чи майбутній професійній

діяльності. Матеріалізація освітньо-професійних знань відбувається, зокрема, у процесі створення навчально-методичного забезпечення, яке входить до складу певного освітнього продукту та надається у формі освітньої послуги. Саме попит на освітні послуги і свідчить про реальну цінність для споживачів різних освітньо-професійних знань.

Якість цих знань залежить від тривалості трансформації наукових та прикладних (практичних) знань у, відповідно, освітньо-професійні знання, або процесу трансферу освітньо-професійних знань.

Таким чином під трансфером освітньо-професійних знань необхідно розуміти процес перетворення наукових та прикладних знань в освітньо-професійні знання, що підлягають цільовому використанню у навчальному процесі.

Характеризуючи сам процес трансферу освітньо-професійних знань (рис. 2) слід зазначити, що він складається з таких основних етапів: створення або отримання нових (наукових, інженерних, організаційних) знань; адаптація нових знань до навчального процесу; впровадження та регулярне використання нових знань; поширення нових знань.

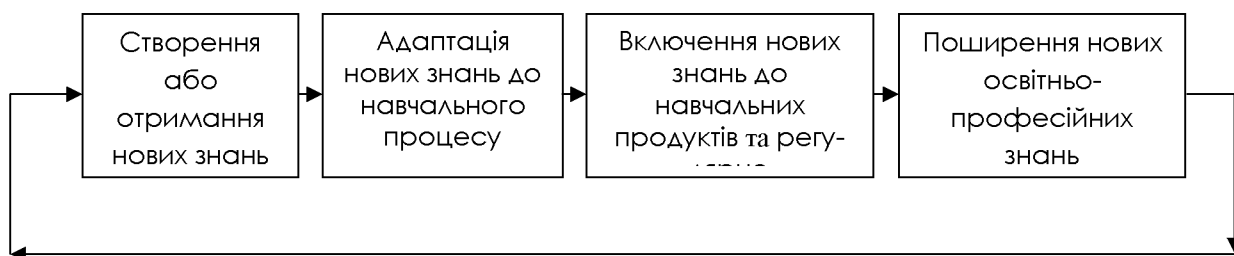


Рисунок 2 - Процес трансферу освітньо-професійних знань

Джерело: розроблено автором

Характеризуючи етап створення або отримання нових знань, необхідно зазначити, що університети можуть залучати сучасні знання такими основними шляхами: по-перше, вивчати сучасні досягнення в різних галузях науки й техніки (в Україні та закордоном) та використовувати їх у навчальному процесі.

По-друге, самостійно генерувати нові знання шляхом активного проведення науково-дослідної діяльності за рахунок бюджетних та приватних джерел фінансування та використовувати їх результати для формування сучасного навчального продукту.

При розгляді процесу трансферу освітньо-професійних знань та напрямів його впровадження необхідно виокремлювати його прямий та непрямий види.

У першому випадку відбувається трансфер нових знань шляхом отримання їх студентом під час: проходження виробничої практики, а також практики, стажування чи навчання за кордоном; участі у науково-дослідній роботі, семінарах, конференціях та олімпіадах; вивченні вітчизняних та зарубіжних наукових джерел.

При цьому принциповим фактором розвитку процесу трансферу освітньо-професійних знань стає залучення студентів до науково-дослідної діяльності у ВНЗ. Саме під час таких досліджень останні зможуть отримати знання та практичний досвід, які вони використають у майбутньому після закінчення навчального закладу.

У другому випадку має місце отримання нових знань викладачем, який включає їх, залежно від вимог навчальної програми та навчального плану, в навчальний продукт для надання студентам у формі лекційних, лабораторних або практичних занять.

Поширення нових освітньо-професійних знань відбувається шляхом друкування навчально-методичної літератури, тез конференцій, наукових статей тощо.

Не всі нові знання придатні до використання в сфері освіти. Важливою умовою такої готовності є їх зрілість або завершеність. Як правило, наукове дослідження проводиться в ряд етапів, багато з яких представляють собою так звані проміжні

результати. Немає необхідності передавати ці проміжні підсумки наукової діяльності в сферу освіти, тому що вони можуть бути надалі багаторазово уточнені й змінені.

Для того, щоб наукові або прикладні знання стали освітньо-професійними, необхідне виконання певних умов: наявність споживчої вартості для цілей навчання, тобто їх використання повинне підвищувати рівень якості освітніх послуг; відсутність власника, що володіє правами на даний продукт і перешкоджає його передачі в розглянуту сферу; трансфер освітньо-професійних знань має здійснюватися, як правило, на безоплатній основі або пільгових умовах.

Істотною властивістю сучасних знань є моральне старіння. Найбільше моральне старіння характерне для прикладних знань. Менше застарівають морально фундаментальні наукові та освітні знання. В останньому випадку це пов'язано з тим, що постійно змінюється споживач освітньо-професійних знань без аналогічної зміни вимог до змісту навчального продукту. Протягом визначеного періоду часу „нові” споживачі мають потреби в тих же освітньо-професійних знаннях, що і „старі”. Проте це абсолютно не значить, що існуючі знання не мають постійно удосконалюватися. Так, освітньо-професійні знання загального базового рівня менше потребують постійних трансформацій. У той же час знання, які використовуються для викладання більш спеціалізованих дисциплін на старших курсах ВНЗ або для підвищення кваліфікації працівників, потребують вже більш частого оновлення свого змісту у відповідності до технологічних, соціально-економічних, законодавчих змін тощо.

Таким чином, за умов підвищення темпів оновлення технологічних процесів, постійного швидкого накопичення нової інформації, різких змін ситуацій на ринках різних товарів, все більшого значення набуває процес передачі (трансферу) наукових та практичних знань у сферу вищої освіти або „трансфер освітньо-професійних знань”.

Проте відсутність розвинутої інфраструктури та інтегрованості різних секторів виробництва, акумулювання та використання знань, до яких входять науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, консалтингові компанії, підприємства сфери матеріального виробництва та послуг тощо, спричиняє той факт, що всі ці сектори на сьогодні працюють відокремлено.

За роки незалежності України процеси дезінтеграції вищої освіти, науки та виробництва лише поглибилися. Проте, сучасний ВНЗ не може бути відірваний від середовища створення, обробки, зберігання, передачі та реалізації нових знань. Як свідчить світовий досвід, саме університети з їх вагомим науковим та інноваційним потенціалом у провідних країнах стають невід'ємною частиною та генератором розвитку як регіональних, так і національних інноваційних систем [1].

Ось чому у США професори університетів, завдяки цілеспрямованій державній політиці останніх років у галузі інновацій, вже не лише зайняті у консультативній та дослідній діяльності на замовлення органів влади чи підприємств, а самі все більше створюють власні дослідні та консалтингові фірми, досить часто при університетах, і включаються безпосередньо у процес створення інтелектуальних продуктів та їх реалізацію на ринку інформаційних послуг або високих технологій. При цьому існує тенденція до все активнішого залучення професорами до такої діяльності студентів та аспірантів [2].

У світовій практиці досить часто саме університети беруть на себе ініціювання наукових досліджень і створення інноваційних організаційних структур. Зокрема, у структурі Единбурзького університету існує технологічно-трансферний центр, який створений спільно з мерією названого міста. До складу останнього входять підрозділи, які займаються питаннями трансферу результатів наукових досліджень зацікавленим підприємствам, маркетинговими дослідженнями, питаннями інтелектуальної власності, та інкубатор інноваційних компаній, в якому відбувається кінцева верифікація наукових проектів, ініційованих викладачами університету, пошук партнерів у галузях промисловості з метою комерційної реалізації проектів тощо [3].

У зв'язку з цим вагому роль у формуванні інноваційної інфраструктури в Україні як на національному, так і регіональному рівнях мають відігравати університети. Вони мають бути ініціаторами створення регіональних центрів науково-технічної інформації; з комерціалізації результатів наукових досліджень, які мають взяти на себе роль центрів з трансферу технологій; створення механізмів трансферу науково-технічної інформації до складу навчальних продуктів, тобто трансферу освітньо-професійних знань.

Саме створення ефективної моделі трансферу освітньо-професійних знань у підсумку має стати тим інструментом, завдяки якому можна буде забезпечувати високу якість підготовки кадрів з вищою освітою саме для потреб інноваційно активних підприємств. Даний процес не може бути чимось відокремленим від інноваційних процесів розвитку вищої освіти та національної економіки загалом, а має стати їх гармонійною складовою. Підвищення якісного рівня підготовки студентів на інноваційних засадах, залучення їх до науково-дослідних та інноваційних проектів дозволить, як свідчить світовий досвід, у майбутньому сприяти підвищенню якості їх підготовки та поширенню можливостей університетів щодо здійснення інноваційної діяльності.

## Список літератури

1. Левченко О.М. Економіка знань: управління розвитком людських ресурсів Великобританії / О.М. Левченко. – К.: Видавничий дім „Корпорація”, 2005. – С.116.
2. Левченко О.М. Професіональний потенціал: регуляторні механізми інноваційного розвитку. / О.М. Левченко. Монографія – Кіровоград: КОД, 2009. – 375 с.
3. Klaus North. The anatomy of European knowledge regions: a comparative analysis [Електронний ресурс]: / Klaus North // Forth world conference on intellectual capital for communities. – Paris, May 2008 // Режим доступу: <http://www.web.worldbank.org>.
4. The University of Edinburg Postgraduate Prospectus 2000. – Communication and Public Affairs, 1999. – Р. 6.

*О. Левченко, В. Жукова*

### **Трансфер современных знаний как фактор высокого качества подготовки кадров с высшим образованием в условиях формирования инновационной модели экономики**

В статье рассматривается сущность трансфера современных знаний. Охарактеризовано особенности трансфера образовательно-профессиональных знаний. Определено основные направления формирования и внедрения современного механизма трансфера образовательно-профессиональных знаний в сфере высшего образования.

*O. Levchenko, V. Zhukova*

### **Modern knowledges transfer as a factor of high quality graduates studying process under conditions of innovation based economy forming**

The modern knowledge transfer essence is considered in the paper. Educational and professional knowledge transfer peculiarities are characterized. Main ways of the educational and professional knowledge transfer mechanism forming and development are determined.

Одержано 19.04.11